

Lapsiasianeuvottelukunnan kannanotto yksin maahan tulevien turvapaikanhakijalasten vastaanoton kehittämisestä

- Yksin maahan tulevaa turvapaikanhakijalasta on kohdeltava ensisijaisesti lapsena
- Lastensuojelun asiantuntemusta vahvistettava turvapaikanhakijalasten vastaanotossa

Lapsiasianeuvottelukunta on käsitellyt Vähemmistövaltuutetun toimiston selvitystä lapsen edun toteutuminen turvapaikanhakija- ja pakolaislapsia koskevassa päätöksenteossa (Parsons, 2010)¹. Kyseinen selvitys sekä European Migration Network:n laatima raportti yksin ilman huoltajaa maahan saapuneiden lasten asemasta Suomessa² osoittavat, että lapsen edun toteutumisessa on selviä puutteita.

Lapsen edun arvioinnin puutteet turvapaikkaprosessissa liittyvät vastaanottoon, Dublin-menettelyyn, ikämäärityksiin, lapsen edustajan toimintaan, ihmiskaupan ja uhriutumisen riskin minimointiin, lapsen tarvitsemien tukipalvelujen ja koulutuksen saantiin, perheen yhdistämiseen jne. Vähemmistövaltuutetun raportissa esitetään näistä asioista useita kehittämissuhteita, joita neuvottelukunta pitää oikeina ja toteuttamiskelpoisina.

Suomi on ratifioinut YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen, joka lain tasoisena velvoittaa koko julkista hallintoa kaikissa ratkaisuisaan ottamaan huomioon lapsen edun. Yksi lapsen oikeuksien sopimuksen pääperiaatteista on lasten yhdenvertaisuus. Samaa yhdenvertaisuutta korostetaan YK:n ohjeissa lasten sijaishuollosta³. Ohjeiden mukaan yksin maahan tulleiden turvapaikanhakijalasten tulee saada samantasoinen suojele kuin muiden ilman vanhempinsa suojaa olevien lasten kyseisessä maassa.

Lapsiasianeuvottelukunta korostaa, että ulkomaalaislain mukaisissa prosesseissakin lasta tulee kohdella ensisijaisesti suojele tarvitsevana lapsena eikä turvapaikanhakijana. Tämä ei näytä edellä mainittujen selvitysten mukaan aina toteutuvan. Lapsiasianeuvottelukunta muistuttaa, että lastensuojelulaki⁴ täsmentää lapsen edun

¹ Parsons Annika 2010. Lapsen edun toteutuminen turvapaikanhakija- ja pakolaislapsia koskevissa päätöksissä. Vähemmistövaltuutetun julkaisusarja 6/2010.

² Yksintulleet – näkökulmia ilman huoltajaa maahan saapuneiden lasten asemasta Suomessa. European Migration Network 2009.

³ Guidelines for the Alternative Care of Children; Hyväksytty yleiskokouksessa 20.11.2009

⁴ L 417/2007, 4 § Lapsen etua arvioitaessa on kiinnitettävä huomiota siihen, miten eri toimenpidevaihtoehdot

ja ratkaisut turvaavat lapselle: 1) tasapainoisen kehityksen ja hyvinvoinnin sekä läheiset ja jatkuvat ihmissuhteet;

2) mahdollisuuden saada ymmärtämystä ja hellyyttä sekä iän ja kehitystason mukaisen valvonnan ja huolenpidon;

3) taipumuksia ja toivomuksia vastaavan koulutuksen; 4) turvallisen kasvuympäristön ja ruumiillisen sekä henkisen koskemattomuuden; 5) itsenäistymisen ja kasvamisen vastuullisuuteen; 6) mahdollisuuden osallistumiseen ja vaikuttamiseen omilla asioillaan; sekä 7) kielellisen, kulttuurisen ja uskonnollisen taustan huomioimisen.

tulkintaa ja edellyttää sellaisten lasta koskevien ratkaisujen tekemistä, joilla voidaan turvata lastensuojelulain 4§:n mukainen lapsen etu. Tämä tulee huomioida myös ulkomaalaislain soveltamisessa.

Lastensuojeluviranomaisten rooli ja tehtävät suhteessa yksin tuleviin alaikäisiin turvapaikan hakijoihin näyttävät olevan epäselviä sekä maahanmuuttopäätöksiä valmistevien viranomaisten että kunnan lastensuojeluviranomaisten keskuudessa. Epäselvyyttä on jopa siitä, tuleeko lastensuojelulakia noudattaa näiden lasten asioiden valmistelussa ja päätöksenteossa. Tilanne on huolestuttava. Nykyisen lastensuojelulain mukaan kunnan sosiaaliviranomaisen tulee valvoa lapsen etua Suomessa.

Neuvottelukunta esittää vakavan huolestumisensa lasten asemasta ja arvioi, että yksintuleva turvapaikanhakijalapsi ei Suomessa ole yhdenvertaisessa asemassa suojelun suhteen muiden vailla vanhempiensa turvaa ja huolenpitoa olevien lasten kanssa.

Yksin maahan tulleita alaikäisiä turvapaikanhakijoita koskevassa viranomaisvalmistelussa ja heille järjestettävissä palveluissa tarvitaan nykyistä enemmän lastensuojelun erityisasiantuntemusta niin että lapsen etu selvitettäisiin ja se turvattaisiin myös käytännössä.

Lastensuojelun asiantuntemuksen vahvistaminen maahantuloprosessin kaikissa vaiheissa on välttämätöntä. Valtion tulee joko huolehtia itse tarvittavan lastensuojelun asiantuntemuksen hankinnasta lasten maahanmuuttoprosessiin tai sopia kuntien lastensuojeluviranomaisten kanssa tästä tehtävästä. Nykyisen lainsäädännön mukaan vain kunta on toimivaltainen lastensuojeluviranomainen. Turvapaikanhakijoiden osalta kuitenkin valtio vastaa toiminnan järjestämisestä ja näin sen tulee vastata myös kokonaisuudessaan näitä lapsia koskevan lastensuojelutyön kustannuksista.

Lapsiasianeuvottelukunta muistuttaa, että lapsen edun turvaaminen jo vastaanotosta alkaen vaikuttaa pitkällä aikajänteellä siihen, miten hyvin pysyvän oleskeluluvan saaneet lapset kotoutuvat Suomeen. Tämä olisi kustannustehokasta syrjäytymisen ehkäisyä. Kun maahantuloprosessit kestävät kauan, on vaara että haavoittuvista olosuhteista tulleet lapset eivät saa tarvitsemiaan tukitoimia, koulutusta, huolenpitoa ja mielekästä vapaa-ajan toimintaa ja näin vaarana on lisätraumatisoituminen.

Lapsiasianeuvottelukunta ehdottaa lastensuojelun asiantuntemuksen vahvistamista yksin tulevien turvapaikanhakijalasten vastaanotossa. Neuvottelukunta esittää, että

- Lastensuojelulain 4 §:n sisältämä lapsen edun määritelmä tulee ottaa ohjenuoraksi myös ulkomaalaislain mukaisessa lapsen edun arvioinnissa
- Lastensuojeluviranomaisen rooli ja tehtävät sekä tarvittavat kuntien ja valtion yhteistoimintamallit yksin tulevien alaikäisten turvapaikanhakijoita koskevassa päätöksenteossa ja vastaanoton järjestämisessä tulee pikaisesti selkeyttää, kun valmistellaan muutoksia turvapaikanhakijoiden vastaanottoa ja kotouttamista koskevaan lainsäädäntöön.
- Lasten aseman parantamiseksi tulisi selvittää, olisiko Suomessakin perusteltua siirtyä Ruotsin tai Norjan toimintamalliin ja vastaavanlaiseen lainsäädäntöön lasten aseman turvaamisessa. Ruotsissa lasten vastaanotto on eriytetty aikuisten vastaanotosta ja Norjassa alle 15-vuotiaiden maahan tulleiden lasten vastaanotosta vastaa kokonaisuudessaan lastensuojelu.